

De koelkasten en wasmachines van PHILIPS

INTERVIEW EN TEKST: Nele Desimpelaere

Op 30 december 1929 werd in Leuven een fabricagecentrum opgericht onder de naam “Belgische Philipsfabrieken”. Gedurende vele jaren stroomde een grote verscheidenheid van producten door dit bedrijf. Na diverse groeifases werd Philips Leuven omgedoopt tot Internationaal Productiecentrum. In oktober 2007 werd aan het MIAT de eerste koelkast geschonken die Philips in ons land produceerde en op de markt bracht. Collega’s van de afdeling inventarisatie bezorgden me de contactgegevens van de schenker die deze koelkast voor Philips in de jaren 1950 had ontworpen. Een meer dan voldoende reden voor ondergetekende om spoorslags met dit heerschap contact op te nemen. Ik werd uitgenodigd in Leuven en er warm onthaald door meneer en mevrouw Paul Verelst. Wat hieronder volgt is een samenvatting van het erg boeiend verhaal dat ik te horen kreeg op een regenachtige lentedag op 29 mei 2008.

Opleiding en eerste werkervaringen

Van opleiding technisch ingenieur met een specialisatie in electronica en mechanica haalde Paul Verelst ook nog een bijkomend diploma in lastechnieken en constructies. Hij leerde tijdens zijn studiejaren alles over bruggen maken, charpenten, dieselmotoren, turbines en bouwde toen ook al zelf radio's. Geboren en getogen in Antwerpen zag hij zijn toekomst in de haven van Antwerpen liggen. Want "Antwerpen, dat is een haven met veel schepen (...) en als een schip averij heeft, dan heeft het iets met elektriciteit te maken, met mechanica en dan moet er ook gelast worden." Een kolfje naar zijn hand dus. Op die manier kwam hij terecht bij een bedrijf in Hoboken waar hij als ingenieur – bedrijfsleider met een 60tal personeelsleden aan de slag kon. Het bedrijf zorgde voor herstellingswerken aan schepen en leverde vooral tanks van 300.000, 400.000 liter. In het atelier werden de voorbereidingen gemaakt voor het werk op de *chantier*, namelijk platen op juiste maten snijden door middel van branders, de nodige gebogen vorm geven en de *afschuiningen* voorzien voor de lasnaden. Maar nadat een jonge man onrechtvaardig zijn ontslag gekregen had, diende ook Pol Verelst zijn ontslagbrief in. Met als gevolg dat de directie onmiddellijk 30, 40 tot 50% opslag aanbood om hem er te kunnen houden. Maar "dat bedrijf was niet sociaal en ik kon me daar niet in vinden". Hij vertrok er dus.

1951: aan de slag bij Philips

Toen hij afgestudeerd was, kreeg hij al een aanvraag van Philips om in het bedrijf aan de slag te gaan. Maar daar ging hij toen niet op in. Maar later, na zijn werkervaring in het Hobokens bedrijf, werd hij opnieuw bij Philips uitgenodigd. "En toen vroeg ik: wat kan ik daar komen doen? Maar ja, ze maakten er lasstaven... zie je de link al liggen?" Op een welbepaalde maandagmorgen in het jaar 1951 was Paul Verelst gevraagd om zich te komen voorstellen. Maar pas de vrijdag voordien had hij de brief op de bus gedaan waarin hij bevestigde dat hij die maandag ook zou langskomen; waardoor de portier van dienst, "die portiers, dat waren oude gendarmen", niet op de hoogte was van zijn komst. Na wat heen en weer gepraat kwam hij dan toch terecht bij de verantwoordelijke. Hij kreeg om te beginnen een hele resem testen voorgeschoteld. Maar "wat moest ik daar testen doen? Ik wilde weten wat ik er zou doen en wat ik ging verdienen". Maar het loon lag er laag, erg laag, "ver onder de start van wat ik in Antwerpen had ontvangen en heel ver van wat ze in dat familiebedrijf wilden betalen!". Groot was de motivatie dus niet, maar Verelst zag zijn aanwezigheid in Philips zelf als een intermezzo. Wat zijn precieze taak in het begin was, leek ook al niet zo duidelijk. Volgens zijn baas lag het werk er "om op te scheppen". Zijn eerste job bestond er in om een aantal machineparken in te richten. Waarbij per machine gelet moest worden op speciale funderingen, op de nodige toevoer van materialen voor persen van 3 tot 300 ton perskracht! In

Paul Verelst aan het werk op zijn kantoor in 1961. Collectie Paul Verelst

die periode werkte hij 50, 60 uren per week, vaak op zaterdag en af en toe ook op zondag. Een andere anekdote uit die beginjaren bij Philips was deze. Bij de bouw van een nieuwe hangar moest ook een *pont roulant* of loopbrug voorzien worden. Maar de firma die de loopbrug moest plaatsen vond de constructie van het gebinte te zwak. Verelst werd aangesteld om deze zaak op te volgen aangezien beide firma's later in een onderling gesprek "meldden dat de sterkte volledig voldeed". Verelst berekende zelf de sterkte en kwam tot de onthutsende conclusie dat de constructie van het gebinte te zwak was en de doorbuigingen boven de norm zouden liggen. In zijn rapport stelde hij voor uitgebreide versterkingen te lassen aan het bestaande gebinte. Enkele maanden later werden de versterkingen uitgevoerd, maar toch drong hij aan op het bezoek van een officiële controle instantie. Het kostte hem al zijn overredingskracht en bijna zijn job, maar op een dag waren de nodige partijen toch tot een akkoord gekomen om de draagkracht van het gebinte eerst te testen. Er moest een statische overbelasting gemeten worden van 50%, daarna eveneens een dynamische overbelasting van 25%. Maar deze eisen schoten in het verkeerde keelgat bij de verantwoordelijke firma. Bij de meting van de dynamische overbelasting beslisten ze overmoedig om een overbelasting uit te voeren van 50%! "En die reden er mee, en heel dat spel begon te zwiepen van ik kan niet meer; het daverde en schudde aan alle kanten!". Een onderneming die gelukkig goed afliep en waarbij de verantwoordelijken van beide gerenomeerde firma's toch moesten toegeven dat die "jonge snaak" Verelst gelijk had om te eisen dat de volledige constructie versterkt zou worden. Verelst was ineens gekend bij de directie.

Philips: hoe het groeide

De site van Philips in Leuven kent een boeiende ontstaansgeschiedenis. Het moederbedrijf zelf werd opgestart in 1891 in Eindhoven door Frederik Philips en zijn zoon Gerard. Eigenlijk wilde men de fabriek

□□□

Luchtfoto van de Philipssite op het einde van de jaren 1970.
Collectie Paul Verelst

eerst in Zaltbommel vestigen, maar deze gemeente wilde geen industrie binnen haar grenzen. De eerste producten waren gloeilampen waarvan het Philips Gloeilampenfabriekje nog getuigt en dat in-tussen omgebouwd werd tot een interessant museum. Gerard Philips was vooral in onderzoek geïnteresseerd en legde de basis voor Philips' Natuurkundig Laboratorium. Met de komst van Gerards broer, Anton Philips, in 1895 maakte een zakenman deel uit van de directie die de onderneming kon doen groeien. In 1919 vestigde Philips een eerste Belgische afdeling in Brussel die zich de eerste jaren vooral bezig hield met de verkoop van technische en elektrische artikelen. Met fabricage startte men in 1929. Hoewel er nergens melding van gemaakt wordt in officiële bronnen zou Anton Philips tijdens een bezoek aan België om dringende medische redenen opgenomen worden in het ziekenhuis. Toevallig kwam hij terecht in Leuven. Meneer Verelst vertelt: "Hij was er zo goed verzorgd dat hij zei: hier plaats ik mijn fabriek, in Leuven. Uit dankbaarheid eigenlijk". Meer nog, na de eerste oprichting in 1929 was het de bedoeling om 5 Philips-sites uit te bouwen. Daarvoor waren ook al de nodige gronden aangekocht, met een oppervlakte van ongeveer 30 hectaren. "En de bedoeling daar was, om zoals Eindhoven dat deed, huizen te bouwen of te laten bouwen voor het personeel, voor het kader en voor de mensen die er werkten". Er kwam een hoogbouw, met zeven verdiepingen met elk een oppervlakte van om en bij de 2000 m². Er werden transformatoren vervaardigd, spoelen en zelfinducties. Maar de crisis van de jaren 1930 gooide roet in het eten. Philips deelde met de meeste andere industrieën in de malaise. In 1930 moest het productiecentrum zelfs even gesloten worden. Vier jaar later kon de fabriek heropend worden hoewel slechts met een beperkte activiteit: het samenstellen van radio-onderdelen. Leuven stelde in die tijd ook zijn eerste radio's voor. Gelukkig verzwakte de greep van de crisis op de Belgische economie en radiotoestellen werden hoe langer hoe meer gegeerde objecten. De afzet-

perspectieven voor de productie waren hoopgevend. Kort nadien voorzag de fabriek ook in de eigen behoeftes aan spoelen en transformatoren. In 1937 werd een afdeling "Metaalwaren en gereedschapsmakerij" opgericht waardoor ze in staat was zelf onderdelen te maken.

De internationale toestand werd echter snel slechter en maakte een einde aan de expansieplannen van het bedrijf. Door de algemene mobilisatie werd de onderneming fel ontwricht en de personeelsbezetting kromp zienderogen in.

In mei 1940 werd de fabriek zwaar bestookt door het vijandelijk geschut van de Duitse troepen. Na enige tijd kwam een deel van het personeel dat voor het oorlogsgeweld gevlucht was zich weer aanmelden, maar doordat de gebouwen te zwaar beschadigd waren, kon de productie niet hervat worden. Maar er was een dringende behoefte aan een aantal eenvoudige, maar niet te missen gebruiks zaken, zoals fiets-onderdelen, lampenkappen, dynamo's en knijplampen en knijpdynamo's. Dit verschaftte werk aan het personeel uit de montage, de onderdelenfabricage en de gereedschapsmakerij.

Na de bevrijding begon de definitieve ontplooiing van Philips Leuven. Er kwam meer en meer personeel en men ontwikkelde ook nieuwe producten. Niettegenstaande het bedrijf met een aantal kinderziektes te kampen had, werd de naoorlogse periode gekenmerkt door een snelle technische vooruitgang. Er werd op het einde van de jaren 1940 al een team gevormd dat zich vooral bezighield met de mechanisatie en daarbij ook de kwaliteitscontrole niet over het hoofd zag.

De productie ging in de jaren 1950 met rasse schreden vooruit. Er werden nieuwe hallen opgetrokken. Philips bouwde nadien nog fabrieken in Turnhout, Hasselt, Waver, Tessenderlo... en ook in Wallonië. Maar "het pikante van de zaak was dat de fabrieken in Wallonië nooit uitbreiding hebben gekregen, of zijn gestopt, onder meer door de slechte verhoudingen die er toen al waren met de syndicaten".

De eerste wasmachines

In de periode dat Paul Verelst bij Philips Leuven belandde, was meneer K. Spaens afgevaardigd beheerder van Philips Brussel. "En Spaens, dat was in elk geval een zeer speciale figuur. En als je een onderhoud moest hebben bij Spaens, dan kwam je niet voorbij de man die op de stoel zat voor zijn bureau (...), z'n lijfwacht, een zware man, een grote man. En daar kwam je niet voorbij. Ik ben er nooit bij geweest, ik was een veel te kleine man. 'k Was toen nog een klein ventje.", lacht Verelst.

In diezelfde periode was meneer J.J. Plieger directeur van Philips Leuven. Deze heer Plieger droeg in ruime mate bij tot de ontplooiing van de vestiging. Hij trad in 1936 in dienst bij Philips Leuven en kreeg nadien de leiding van de fabriek, een functie die hij tot in 1962 zou vervullen.

"En Spaens en Plieger, die kwamen zeer goed over-

een". Ten opzichte van de moederfabriek in Eindhoven waren ze alleszins "vrijgevochten mensen". In Eindhoven streefde men wel naar een bepaalde controle op de afdelingen in het buitenland, maar daar slaagden ze niet altijd in. Zo haalt de heer Verelst het voorbeeld aan van de kantine die bij de fabriek van Leuven hoorde. De toenmalige kantine barstte uit haar voegen, had een houten, kapotte plankenvloer en was dringend toe aan vernieuwing. Meneer Plieger besliste op eigen houtje om die kantine op te knappen. Hij liet een ruimte bouwen met plaats voor 2000 mensen en "met een podium om u tegen te zeggen!".

Het werd feestelijk ingehuldigd. En de *clou* was "dat men iemand uitnodigde van de raad van bestuur om dat te komen inhuldigen. Plieger had dat wel aan iemand van de familie verteld, maar toestemming was er niet geweest". Paul Verelst geniet duidelijk nog na van deze *stunt*.

In diezelfde periode, we zeggen en schrijven het jaar 1953, had meneer Spaens "het met de commerciële afdeling in zijn hoofd gestoken om een wasmachine te maken". Wasmachines zoals we die nu kennen, bestonden toen immers niet. Men beschikte over een tobbe met een plank en moest zelf de handen uit de □□□

Werknemers bij Philips in 1947. Collectie Paul Verelst

mouwen steken, letterlijk dan. Er was op dat moment wel al een bedrijfje in België dat een ronde wasmachine op de markt had gebracht, “met een schroefke hier van onder”. Maar het grote nadeel van die machines was dat die over een *timer* beschikten die ingesteld was op drie minuten. Waarna het begon te draaien en te zwieren. “Maar stel je voor dat daar nylonkousen in zouden zitten, dan schoot daar niet veel meer van over!”.

Maar op dat moment bracht fabrikant Basile een wasmachine op de markt met “een verticale in de waskuip geplaatste hoge *pulsator* van 30 cm”. Meneer Spaens kocht die firma op en ze verkochten dit type onder de naam Philips. De wasmachine zelf had de naam Marina gekregen, naar de dochter van de directeur van het opgekochte bedrijfje. Maar kwalitatief gezien schortte er van alles aan deze wasmachine. En “er moest direct een nieuwe wasmachine komen: uiterlijk moest het dezelfde zijn, alleen van binnen mocht het verschillen. En dan heb je van

oren klinkt. Ook deze voor die tijd erg vooruitstrevende stap naar een wasmachine die ‘zelf’ zorgde voor het warme water, werd tot een goed einde gebracht. Maar vooraleer dan deze L 40- en L 45-types op de markt gebracht konden worden, werden grootschalige wasproeven gedaan. Men berekende hoeveel uren een wasmachine per week, per maand, per jaar moest draaien. Men vulde de machine met een hoeveelheid vodden en kleren en liet de wasmachine daarmee dag en nacht, gedurende dagen na elkaar non stop draaien totdat men het aantal uren bereikt had dat de wasmachine tien jaar “oud” was. “En toen werd alles gedemonteerd en nagekeken” en alles bleek perfect in orde!

Het tijdperk van de koelkasten

Daarna - we zitten in de jaren 1954, 1955 - liep Philips in Brussel storm voor koelkasten. Philips moest koelkasten op de markt brengen! Hetzelfde over-

“Men vulde de machine met een hoeveelheid vodden en kleren en liet de wasmachine daarmee dag en nacht, gedurende dagen na elkaar non stop draaien totdat men het aantal uren bereikt had dat de wasmachine tien jaar ‘oud’ was.”

alles gestudeerd, maar niet hoe een wasmachine te ontwikkelen.”, herinnert de heer Verelst zich glimlachend. De opdracht vond hij niet onhaalbaar, “maar het probleem was dat ik ontwikkelaars moest hebben, tekenaars. En er waren wel constructeurs, maar dat waren constructeurs van gereedschappen. Dus, ik moest daar direct een paar mensen uitpikken die andere gedachten moesten krijgen.”. Maar hij slaagde in zijn opzet en na vijf, zes maanden was de klus geklaard! Maar dit alles gebeurde zonder medeweten van de moederfabriek in Eindhoven. “Philips bracht dit hier op de markt in België onder de naam Philips en Eindhoven, die wisten van toeten noch van blazen, die wisten er niets van!”. Een op zijn minst gezegd eigenaardige moeder-dochterrelatie!

Maar na deze L 25-wasmachine - L staat voor Leuven en 25 voor 2,5 kg was - vroeg men al snel een wasmachine voor 4 kg wasgoed en ook een met verwarming. De oplossing? Een wasmachine met een gasbrander onder de kuip! Het vervolg laat zich verder raden. Het werden de L 45 (opnieuw L voor Leuven en 45 voor 4,5 kg) en de L 50 (dezelfde als de L 45, maar met een gasbrander onder de kuip). De “pulsator” van deze machines had een speciale schroefvorm en was toen enig in zijn soort.

En zo kwam Paul Verelst terecht bij Nestor Martin, een naam die tot op vandaag niet onbekend in de

gekochte bedrijfje dat de bal aan het rollen had gebracht voor de verdere ontwikkeling van een wasmachine, had indertijd ook koelkasten aan de man proberen te brengen. Maar ook hier was de kwaliteit niet om over naar huis te schrijven. En opnieuw speelde de heer Verelst een cruciale rol in de verdere ontwikkeling hiervan. Maar net zoals tijdens het ontwerpen van de wasmachines was er geen ondersteuning; hij was volledig verantwoordelijk voor het ontwerp, de uitvoering en het in fabricatie brengen. Maar met steeds in het achterhoofd dat de kosten voor fabricage niet te duur mochten worden. Want “in die tijd kostte een koelkast (...) rond de 13.000 Belgische franken voor 120 liter. Een andere van 180 liter kostte rond de 18.000 Belgische frank! In die periode kon ik zeggen dat ik misschien twee maanden moest werken voor een koelkast. Een koelkast was toen een onvoorstelbare luxe. Ter vergelijking: een Volkswagen Kever kostte toen 60.000 frank (...).”.

Tijdens de ontwikkeling en ook direct na de eerste met de hand aangemaakte koelkast werd nagedacht en beslist welke onderdelen aangekocht moesten worden en welke Philips / Basile zelf konden aanmaken. Al snel bleek dat er extra machines aangekocht moesten worden.

Er was een perfecte samenwerking tussen Philips en Basile. Tussen de heer Willy M., administrateur van

Basile, en Verelst ontstond een hechte vriendschap. De compressorgroep voor de koeling werd aangekocht in de Verenigde Staten bij T.CUM.C. De binnenkuipen dienden in staalplaat gemaakt te worden, verder met zwarte grondemail bespoten en gebakken op 800, 900 graden Celsius. Na deze bewerking moest een tweede laag witte email aangebracht worden en eveneens gebakken op 800, 900 graden Celsius. Voor de levering hiervan klopte Verelst opnieuw aan bij Nestor Martin. Zij wezen op een te verwachten uitval van 20 à 30% door vervormingen als gevolg van de hoge temperaturen. Zij konden de opdracht niet uitvoeren en hun ovens waren ook te klein. Willy M. toonde opnieuw dat hij van alle markten thuis was en een heuse hulp. Hij wist toch een leverancier te vinden in Wiesbaden, de firma Küleg. Kwalitatief zeer goed, betrouwbaar, maar niet goedkoop. Voor de rest van de benodigdheden moest dus extra op de prijs gelet worden. Zo was er maar één leverancier voor een onderdeel van de radiator aan de achterkant van de koelkast, maar de prijs was exorbitant. Ook dit keer zorgde Willy M. voor een op z'n minst gezegde creatieve oplossing. "Zeg, Paul, ik weet waar die fabrikant zit. En ik weet waar die meestergast zit. En ik weet in wat voor café die meestergast regelmatig komt. En ik weet dat dat een jager is. Gaan we er samen naar toe?". De betreffende meestergast werd gevonden, ze maakten kennis met elkaar, Verelst was zo eerlijk om hem te vertellen dat Philips het plan opgevat had om de elektrische elementen zelf te maken, maar dat ze nog van een aantal zaken niet voldoende op de hoogte waren. De man was bereid zijn medewerking te verlenen en kreeg in ruil voor zijn diensten ... een wasmachine en een koelkast thuis afgeleverd. Want een geweer om te jagen had hij al, en in een gezin met vijf kinderen kwamen een wasmachine en koelkast zeker van pas! Dit soort praktijken is vandaag ondenkbaar, maar toen was dat nog mogelijk...

Intussen had meneer Plieger een verantwoordelijke aangenomen als hoofd van de inkoopdienst in Leuven aangezien de fabriek meer en meer uitbreidde. Dit heerschap, "een stijve man", communiceerde hoofdzakelijk in het Frans en zijn secretaresses werden ongenadig afgerekend op tikfoutjes. "Tranen met tuiten hebben die meiskes daar geweest." En Willy M. moest onder het oog van deze meneer Martens zorgen voor een leverancier voor de koeling. Op het moment dat Martens op basis van een aantal zeer deftig getikte offertes zijn keuze had gemaakt, kwam Willy M. met een nieuwe offerte... op een bierkaartje met de hand geschreven. "En die Martens, een hele stijve, die sloeg bleek uit en die zegt: "Is dat een offerte?"". En iets wat niemand ooit voor mogelijk had geacht, gebeurde: meneer Martens aanvaardde de offerte. Zonder de overredingskracht en sympathieke uitstraling van Willy M. zou dit nooit gelukt zijn, weet Paul Verelst zeker.

Uiteindelijk was er dan ook nog het probleem van de binnendeuren. Want "in België waren er nog geen

leveranciers voor grote pvc-onderdelen zoals de afwerking aan de binnenkanten van de koelkast. Hetzelfde voor de binnendeuren met rekjes. We hadden ook niet de mogelijkheden hiervoor". Ze kwamen terecht in Frankfurt bij V. D. M. die wel in staat waren om deze specifieke onderdelen te leveren.

Tegenwoordig worden die allemaal vacuüm gemaakt, maar toen was dat nog niet het geval. Die binnendeuren waren toen "lagen papieren met hars, die op een plaat gaan die dan warm geperst worden, zoals bakeliet, en die er in die vorm uitkomen.". Maar tenslotte kwam Philips toch uit bij een bedrijfje in Mechelen, Comet, dat gespecialiseerd was in gasflessen, maar ook in staat was om de metalen buitendeur te persen. Er werd zwaar onderhandeld en uiteindelijk werd toch een compromis bereikt. De tafelpoppervlakten van Philips' zwaarste persen van 300 ton waren te klein. Ze beschikten over hydraulische persen met grote tafels zoals in de autofabrieken. De montage zou dan in Brussel gebeuren bij Basile. Daar zou de commerciële afdeling zowel de eindcontrole als de afname doen.

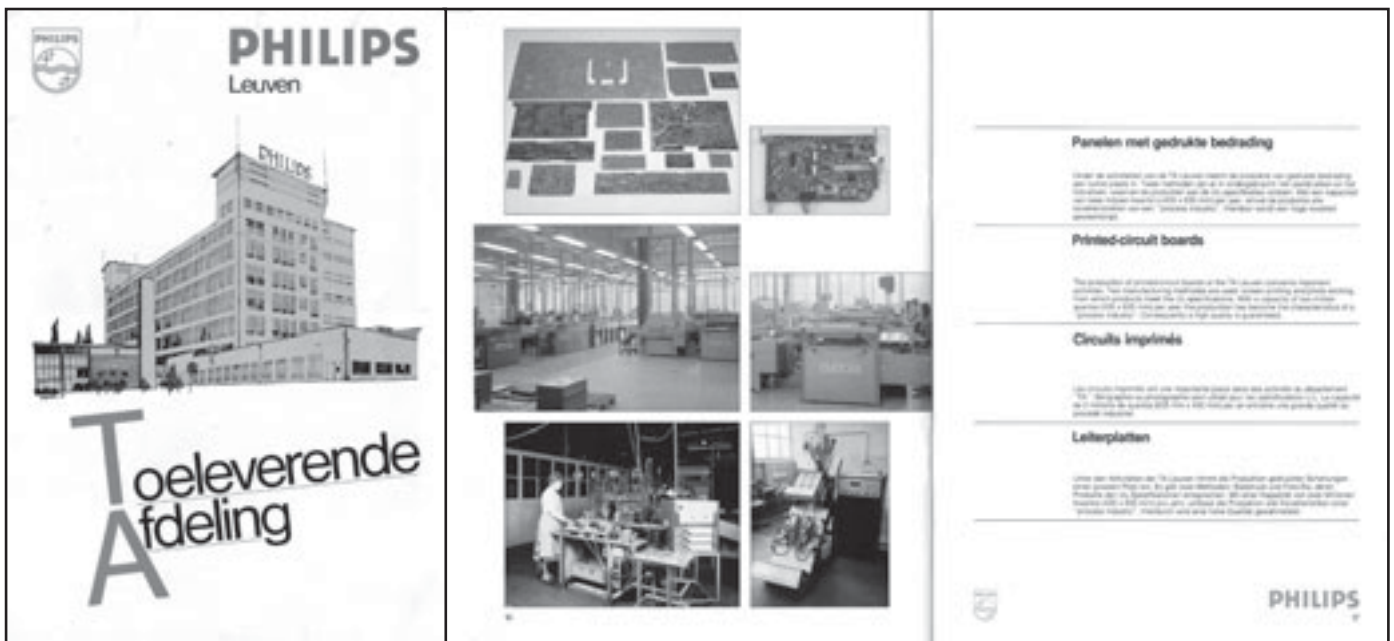
Tenslotte werd ook nog gediscussieerd over het kleur. De commerciële afdeling in Brussel eiste een bepaalde tint van wit die gespoten kon worden door een Duitse leverancier. Maar "nu bleek dat, als die koelkast in het zonlicht kwam te staan, dat die kleur van heel licht wit naar licht groen ging!". Verelst bracht de commerciële afdeling niet op de hoogte, maar liet de fabrikant alles herspuiten in het wit dat het dichtst in de buurt kwam van het gevraagde kleur "en zo is dat opgelost. Daar werd niet meer over gesproken.". Oef, het einde kwam in zicht!

Ondertussen had Paul Verelst zelf een eerste exemplaar van de koelkast aangekocht. En, een extra kanttekening bij het hele koelkastverhaal, die gebruikte hij thuis zelf als "een proefkast". De koelgroep werd er uit gehaald en een nieuwe groep werd er in gestoken. Ditmaal uit gelakte staalplaat want "die was goedkoper". Om de kwaliteit ervan te testen, werd de koelkast met de thermostaat op een zodanige temperatuur gezet dat de koelplaat in de kast steeds vroor en direct terug ontvroor. Verelst bleef dus steeds zoeken naar allerlei mogelijke verbeteringen.

Alles werd na ongeveer een jaar op de markt gebracht in België. Maar opnieuw kwam de stiefmoederlijke relatie tussen Eindhoven en Brussel / Leuven om het hoekje piepen. Want "misschien moest wel vanuit Eindhoven groen licht gegeven worden. (...) En wat deed Plieger? Plieger, die liet door een camion van Philips een koelkast brengen bij iemand van de raad van bestuur. (...) En ik reed met die chauffeur (...) naar Eindhoven. (...) Voilà, en zo werd dat dus ginder zo geïntroduceerd!". Waarlijk *straffe kost!* "Maar dat gebeurde hier, dat gebeurde hier!", bevestigt de heer Verelst me overtuigend.

Intussen werd in Leuven een nieuwe hangar gebouwd om het geheel te groeperen. Maar als dit eenmaal in orde was, "dan besliste Eindhoven: dat gaat niet door. Want in het hoge Noorden hadden ze geen

Enkele voorbeelden van de productie bij Philips Leuven. Collectie Paul Verelst

werk. Te weinig werk ginder en dan werd alles verplaatst naar ginder.”. We schrijven hier de jaren 1958, 1959.

Maar nu nog was alles niet zoals het moest zijn. De commerciële afdeling immers stelde onredelijke eisen bij de kwaliteitscontrole. Hun redenering was “als je die frigowand gaat bekijken, dan zie je een golfke, mijn spiegelbeeld komt daar een klein beetje in...”. En om die reden werd de koelkast van Paul Verelst afgekeurd.

Willy M. die regelmatig op de hoogte werd gebracht van de controleactiviteiten maakte openlijk geen problemen en liet de voor “futiliteiten” afgekeurde koelkasten aan de zijkant plaatsen. Hij liet het embleem van Philips er afhalen en het logo van Basile, het indertijd overgekochte bedrijf waarmee alles begon, er op plaatsen. “En die reed rond met zo’n soort karavaanauto om reclame te maken voor z’n wasmachine en z’n frigo.” En die verkoop sloeg erg aan, wellicht ook omdat hij verkocht onder de prijs van Philips. “En Philips, die was woedend!”, lacht Verelst nog na, “Schitterend, vond ik dat!”. Later werden dergelijke praktijken niet meer toegelaten, maar toen was dat nog allemaal mogelijk.

Het verhaal van de heer Verelst maakt de schenking van zijn ontworpen Philips-koelkast aan het MIAT extra waardevol. De koelkast is niet langer alleen maar een koelkast of een vroeger gebruikt gebruiksvoorwerp. De koelkast maakt nu immers een stukje verleden tastbaar en kan gezien worden tegen een concrete en vooral boeiende achtergrond.

Wat Philips nog produceerde in Leuven

Uiteraard waren de wasmachines en koelkasten niet de enige producten die Philips op de markt bracht. Deze waren maar *peanuts* tegenover de andere producten die onder meer de productiecijfers van

honderdduizenden radio’s per jaar aantoonde. Later werden dezelfde hoge aantallen hifi-apparaten geproduceerd, zoals honderdduizenden autoradio’s. Op een piekjaar produceerde men ongeveer een miljoen *portables* per jaar. Ook luidsprekerboxen werden in zulke aantallen gemaakt. Maar al deze producties waren slechts voor 3 tot 6% bestemd voor België!

De fabriek was ook gespecialiseerd in het maken van onderdelen zowel voor eigen producties maar evenzeer voor vele andere Philipsfabrieken. Leuven was ook een van de grootste leveranciers in Europa van gedrukte bedradingen, printbladen genoemd. Plaatste men die allemaal naast elkaar, dan kon men jaarlijks een oppervlakte bedekken van 7 à 8 hectaren.

Miljoenen schakelaars passeerden de revue, net zoals drukknopjes of starters voor TL-lampen in aluminium die tegenwoordig allemaal in plastic gemaakt worden. Er werden eveneens lamphouders geproduceerd, draadpaneelverbindingen, diverse kunststofproducten, siermaterialen voor audio-apparatuur, metaalwaren, panelen met gedrukte bedrading... Daarenboven was er ook een gereedschapsmakerij, een zeer gespecialiseerde afdeling met een bekwame staf technici, een eigen ontwerpbureau en een groot aantal vakbekwame gereedschapmakers. En dit is maar een greep uit het grote aanbod dat Philips toen in al die jaren produceerde. Leuven heeft een maximale bezetting gehad van ongeveer 4000 personeelsleden, met jaaromzetten van 6 tot 8 miljard Belgische franken in de beste periodes. Het was ook een “fabriek met een hart”.

Na de wasmachine- en koelkastperiode kreeg de heer Verelst verdere uitdagingen toevertrouwd. Op 38-jarige leeftijd werd hij benoemd tot directielid. In 1984 ging hij verdiend met pensioen. En ondanks zijn 83 lentes blijkt duidelijk dat hij zijn levensvisie en vitaliteit nog niet verloren heeft!

Een toekomst voor de Philipssite?

Toen Gerard Philips in 1891 een onderneming oprichtte met als doel “het fabriceren van gloeilampen en andere elektro-technische artikelen” zal hij wel nooit durven dromen hebben dat het de basis zou worden voor een van de grootste elektronica-ondernemen ter wereld. Voor de Eerste Wereldoorlog had Philips in de Verenigde Staten en Frankrijk al verkoopondernemingen opgericht. In 1919 werd ook in Brussel een vestiging opgericht en in de jaren twintig steeg dat aantal verkoopondernemingen explosief. Philips Leuven kwam er in 1929. Eind 1978 stelde nv Philips Industriële en Commerciële Maatschappij in België 12.612 personen te werk en met de andere bedrijven die tot het concern behoorden, waren dat ongeveer 20.000 personen.

Maar na een reeks herstructureringen en het terugbrengen tijdens de tweede helft van de jaren 1980 van het aantal werknemers van 2000 naar 150 werd de Philipssite in Leuven dan toch gesloten in 1989. Toch blijft de Philipstoren voor elke Leuenaar een begrip en een vast herkenningspunt in het stadslandschap. Naarmate de regio herstelde van de economische tegenvaller van de sluiting, werd de site ook meer een stuk industrieel-archeologisch patrimonium en kwamen nieuwe potenties van het terrein aan de orde.

In het nieuwe masterproject blijft de toren gehandhaafd en gerestaureerd. In 1995 kocht de stad Leuven immers het volledige terrein op met de bedoeling er alle stadsdiensten onder te brengen. Maar dit plan werd afgevoerd en in plaats daarvan komt een volledig nieuw complex dat moet zorgen voor het behoud en de groei van de tewerkstelling in Leuven.

Het wordt een ‘campus’ met socio-culturele en administratieve functies: overheids- en privékantoren, een sportcomplex, een kinderdagverblijf, een postsorteercentrum en een ondergrondse parking en dit alles in een groene omgeving.

Enkele jaren later al vormt dit gebied de thuishaven voor verschillende bedrijven in het Ubicenter - met onder meer Ubizen, Axa, KBC en recent ook chemieus Tessenderlo Group International -, en voor het ministerie van financiën, de post, de politie en een groot sportcomplex. De bouw van het kinderdagverblijf is volop bezig.

Bij ondergetekende zal een toevallige blik op de gerestaureerde Philipstoren alvast een hele geschiedenis voor de geest halen. En dit allemaal naar aanleiding van een geschonken koelkast met enkele contactgegevens erbij. *Hartelijk dank, heer Verelst!* □

Paul Verelst werd geboren in Antwerpen in 1924. In 1951 ging hij als technisch ingenieur aan de slag bij Philips in Leuven. Op 38jarige leeftijd maakte hij er al deel uit van het directieteam. In 1984 ging hij op pensioen na een rijkgevulde carrière van 33 jaren.

Plattegrond van het masterplan voor de nieuwe site met een sportcomplex, postsorteercentrum, politieggebouw, kantorencomplex, kinderdagverblijf en park. *De Gregorio & Partners*

1. Geïntegreerde politie
2. Kinderdagverblijf
3. Ondergrondse parking
4. Philipstoren
5. Postsorteercentrum
6. Sportcomplex
7. Ubicenter

Bronnen:

- Gesprek met Paul Verelst in Leuven, 29 mei 2008 om 10.15 uur
- *Philips Leuven 50 jaar*. 1979. Philips Leuven.
- *Philips Leuven. Toeleverende afdeling*. 1979. Philips Leuven.
- www.wikipedia.nl
- www.philips.be
- www.leuven.be
- www.degregorio.be